

УДК 631:65.015(3-202)
JEL Classification C11, O13, O18, Q01.

Тимошенко М.М.,
канд. екон. наук, доцент,
директор Житомирського агротехнічного коледжу

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ ЗА УМОВ СТАЛОСТІ: МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ

Tymoschenko M.M.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., director
Zhytomyr Agrotechnical College

ECONOMIC MECHANISM FOR THE IMPLEMENTATION OF THE STRATEGY OF SUSTAINABLE RURAL DEVELOPMENT UNDER THE CONDITIONS OF STABILITY: METHODS AND INSTRUMENTS

Постановка проблеми. Сучасний стан соціо-еколого-економічної ситуації на сільських територіях України зумовлює необхідність застосування системи заходів стимулюючого впливу, направленою на подолання негативних явищ у соціальній, економічній та екологічній сферах. Лише системні перетворення та модернізація існуючих підходів до активізації розвитку соціально-демографічної, економіко-виробничої, природоохоронної та культурно-освітньої складових дозволить досягти сталого розвитку сільських територій. Для цього необхідно розробити дієвий економічний механізм імплементації запропонованої Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 рр., кінцевою метою якої задекларовано створення в Україні до 2020 р. сталої багатофункціональної сільської економіки, яка поряд із виробництвом сировини і харчових продуктів задовольнятиме інші потреби населення та забезпечуватиме надання широкого спектра суспільних послуг, формування якісного життєвого середовища, підвищення рівня зайнятості, зміцнення сільських громад, збереження довкілля і традиційних сільських ландшафтів [5]. Актуальність проблеми, теоретична і практична значимість її вирішення, а також гострота сучасних проявів зумовлюють необхідність розробки науково-практичних рекомендацій щодо формування економічного механізму реалізації стратегії сталого сільського розвитку в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у вивчення теоретико-прикладних аспектів сталого розвитку сільських територій зробили такі відомі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: М. Бешнасі, О. Бородіна [1], В. Борщевський [11], О. Булавка [3], З. Герасимчук [2], Х. Дейлі, О. Загурський [6], В. Залізко, Т. Зінчук, Н. Котенко [10], М. Малік [3], О. Онищенко, М. Орлатий, О. Попова [1], І. Прокопа [1], К. Прокопишак, П. Саблук [3], М. Стегней [13], П. Харді, В. Юрчишин, К. Якуба та багато інших.

Варто зазначити, що науково-організаційні засади розробки економічного механізму реалізації стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій України досліджені ще недостатньо. Залишаються відкритими питання виокремлення та обґрунтування методів, інструментів та важелів реалізації вище вказаної стратегії, як складових елементів системи забезпечення сталого сільського розвитку.

Постановка завдання. Метою статті є поглиблення науково-методичних положень й обґрунтування практичних рекомендацій щодо розробки організаційно-економічного механізму реалізації стратегії розвитку сільських територій України за умов сталості. Для досягнення мети було поставлено наступні завдання: обґрунтувати теоретико-методичні засади формування економічного механізму реалізації стратегії сталого сільського розвитку; запропонувати необхідні важелі та інструменти вище вказаного механізму, які б забезпечили взаємоузгодженість та взаємодоповненість економічних, соціальних, екологічних та інших цілей розвитку сільських територій; узагальнити пропозиції щодо розробки дієвого економічного механізму сільського розвитку за умов сталості.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі формування економічного механізму реалізації стратегії сталого соціально-економічного розвитку сільських територій виникає необхідність виконання завдань, поставлених на державному рівні. Стратегічними імперативами розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року визначено, перш за все, збалансованість за економічними, соціальними та екологічними критеріями будь-яких рішень щодо розвитку аграрного сектору [14, с. 7]. Методи економічного механізму імплементації стратегії сталого сільського розвитку передбачають оптимальне використання ресурсів і доходів для довгострокового розвитку конкурентоздатної, збалансованої з екологічними обмеженнями, високоефективної сільської економіки на основі наявного соціально-демографічного, природно-кліматичного, інтелектуального, виробничого та ринкового потенціалів. Обґрунтування вибору необхідних важелів та інструментів вище вказаного механізму ґрунтується на взаємоузгодженості і комплементарності економічних, соціальних, екологічних та інших цілей розвитку сільських територій України. Адже реалізація обраної стратегії передбачає: досягнення соціальної рівності у доступі до суспільних благ; дотримання паритету у використанні та відтворенні економічних, соціальних та екологічних функцій природно-кліматичних ресурсів, перш за все, земельних та лісових; модернізацію аграрного виробництва у такий спосіб, що дозволяє звести до мінімуму екологічні загрози за умови збереження національної культури.

Економічний механізм (ЕМ) реалізації стратегії сталого сільського розвитку – це система економічних й організаційно-управлінських методів та відповідних їм інструментів й важелів впливу на соціо-еколого-економічний розвиток сільських територій України, як багатофункціональної системи, з метою адаптації до існуючих умов, забезпечення синергетичного ефекту й досягнення стратегічних орієнтирів, визначених цілей та розроблених завдань (рис. 1). При розробці ЕМ необхідно враховувати таку особливість сільських територій, як поліфункціональність та багатоаспектність. Крім того, такий механізм повинен будуватись як гетерогенний, при одночасній орієнтації на дотримання основних принципів синергетики й передбачати відкритість самого процесу розробки та, відповідно, втілення. Вище наведене дозволяє сформулювати дві групи методів реалізації стратегії та вирішення соціально-економічних проблем розвитку сільських територій: економічні та організаційно-управлінські.

При формуванні економічної політики на селі обов'язково повинні бути враховані соціальні та екологічні цілі, що системно спрямовуються на підвищення якості життя та добробуту сільського населення. Незважаючи на те, що ЕМ реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій формується під дією об'єктивних та суб'єктивних чинників, він повинен забезпечити дієвість та результативність функціонування всіх її складових (рис. 2).

Вважаємо, що для забезпечення сталого розвитку сільських територій України доцільним є поєднання дискреційного та недискреційного механізмів. На думку Черчик Л.М., дискреційний тип передбачає використання заходів, які застосовуються відповідно до ситуації, оскільки без здійснення цих заходів вона поліпшитися не може. Недискреційний тип базується на використанні вмонтованих стабілізаторів, які автоматично регулюють ситуацію: податки, соціальні державні виплати, субсидії тощо [15, с. 173].

Економічні методи та інструменти включають в себе: систему планування й програмування; бюджетну, фіскальну, грошово-кредитну, амортизаційну та цінову політику; систему інвестиційного та інноваційного забезпечення розвитку сільських територій в умовах євроінтеграційної перспективи України. **Організаційний аспект** реалізації обраної стратегії містить наступні складові: формування політики сільського розвитку на рівні держави; втілення організаційної системи стратегічного управління розвитком сільських територій (права, відповідальність, підпорядкованість) в умовах децентралізації; організаційний інструментарій державної підтримки соціально-економічного розвитку села; нормативно-правове забезпечення реалізації стратегії. Зупинимось детальніше на кожному із вище вказаних аспектів.

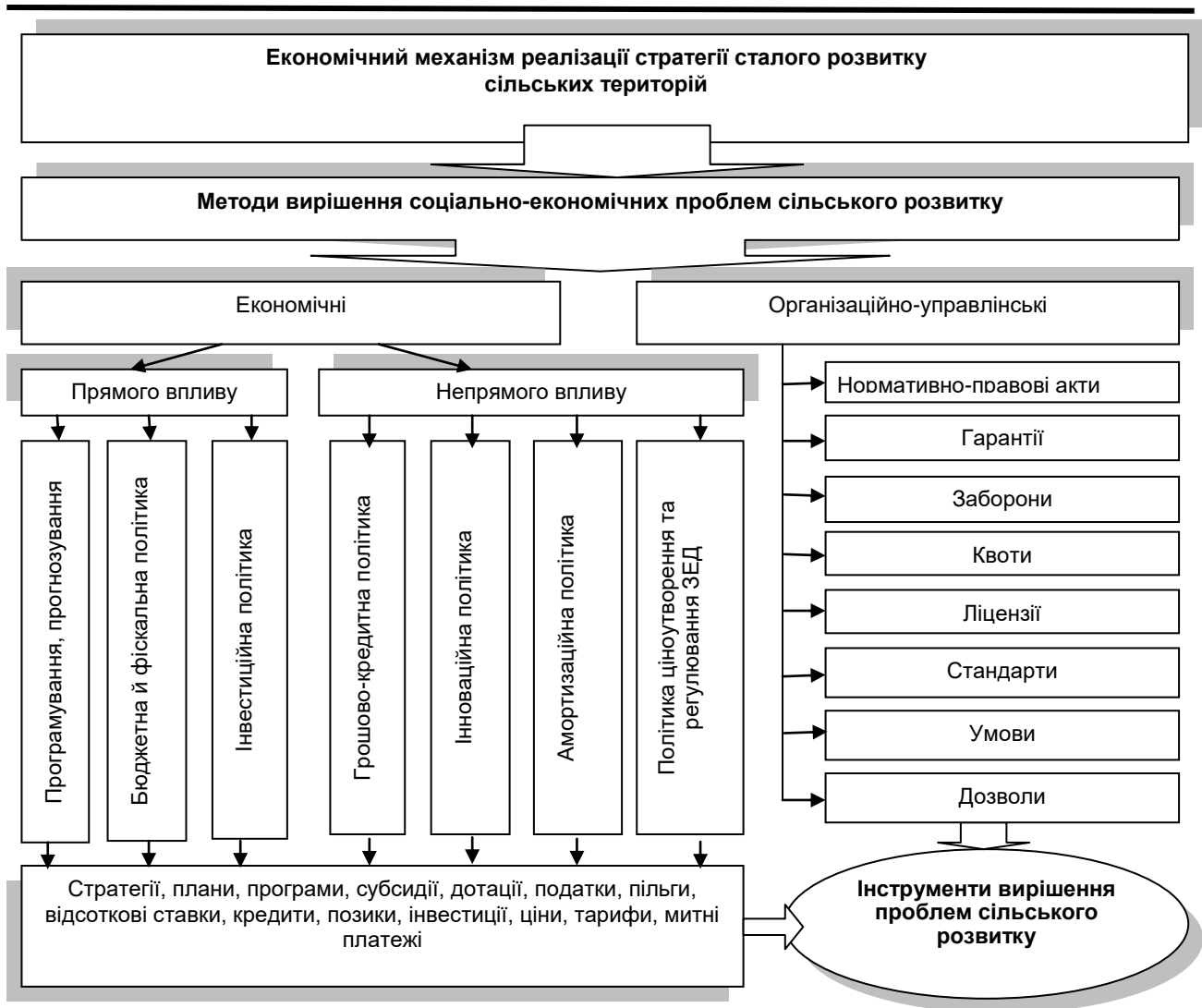

Рис. 1. Методи та інструменти вирішення соціально-економічних проблем розвитку сільських територій

Джерело: сформовано автором на основі [2, с. 180-183; 5]

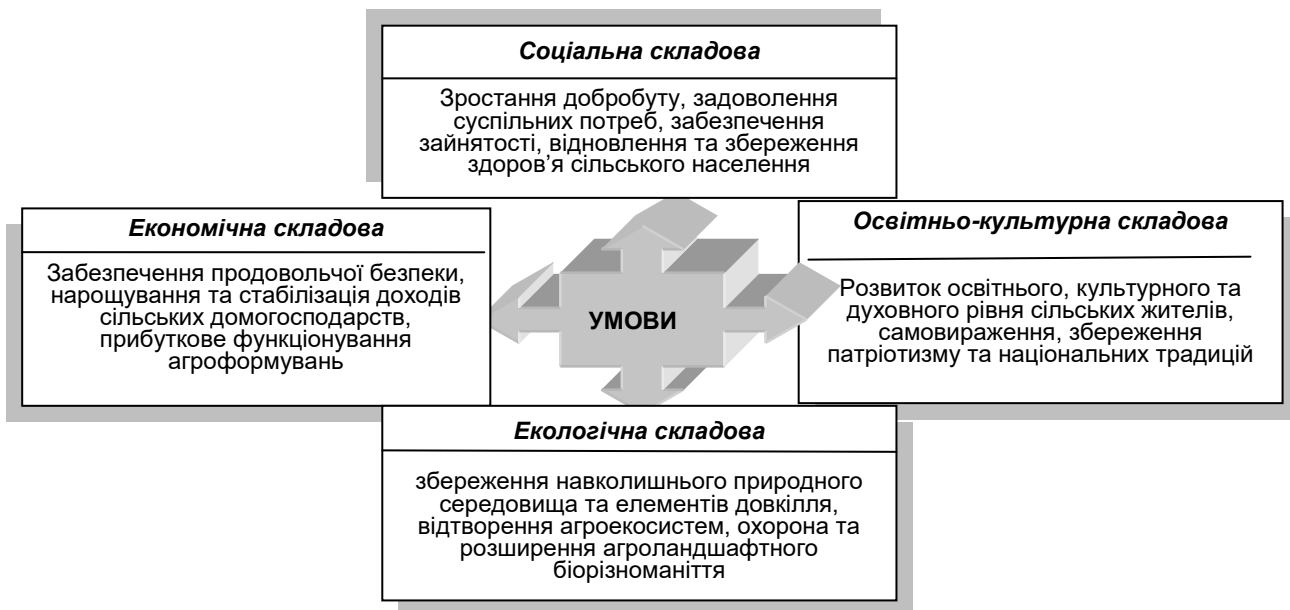

Рис. 2. Система умов, необхідних для забезпечення в результаті реалізації стратегії сільського розвитку

Джерело: розробка автора

1. Система планування й прогнозування розвитку сільських територій повинна передбачати перш за все узгодженість стратегічних планів чи стратегій розвитку (5 років), тактичних за якісними напрямками (2-4 роки), поточних (на близьку перспективу) та оперативно-календарних. Нині необхідним вбачається використання загальносвітових тенденцій щодо форм поєднання і використання прогнозів та стратегій, а також прийомів і методів непрямого, так званого індикативного планування. Замикула В.В. справедливо зазначає, що саме індикативні плани держави щодо розвитку сільських територій базуються на використанні розширено-обмежувальних інструментів, зокрема: розширниками виступають широка участь сільського населення у розробці планів та інформування про них; обмежувачами – нормативи і бюджетні рамки; орієнтирами – рамкові умови макроекономічної політики, цільові та інвестиційні програми [7, с. 3-4].

2. Бюджетна та фіскальна політика є важливими інструментами економічного механізму реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій. Як відомо, сільський розвиток є фінансовомістким процесом, що потребує значних матеріально-грошових затрат та їх акумуляції, контролю за належним витрачанням коштів, спрямованих на здійснення соціальних програм, інноваційно-інвестиційних проєктів й природоохоронних та культурно-освітніх заходів. Загально визнано, що фінансове забезпечення сільського розвитку може здійснюватися у трьох формах: самофінансування, кредитування й зовнішнє фінансування (рис. 3). За результатами проведеного дослідження виявлено низку фінансових проблем забезпечення сталого розвитку сільських територій України: *по-перше*, існує значна фінансова залежність більшості сільських територіальних громад від міжбюджетних трансфертів; *по-друге*, в окремих сільських територіальних громадах відсутній реальний вплив на обсяги власних доходів до бюджету; *по-третє*, часто спостерігається неефективне використання власного виробничо-ресурсного потенціалу, що призводить до дефіциту бюджету; *по-четверте*, значна диференціація сільських територіальних громад за рівнем бюджетної забезпеченості залежно від територіального розміщення (приміські та ті, які знаходяться в «глибинці») та ін.

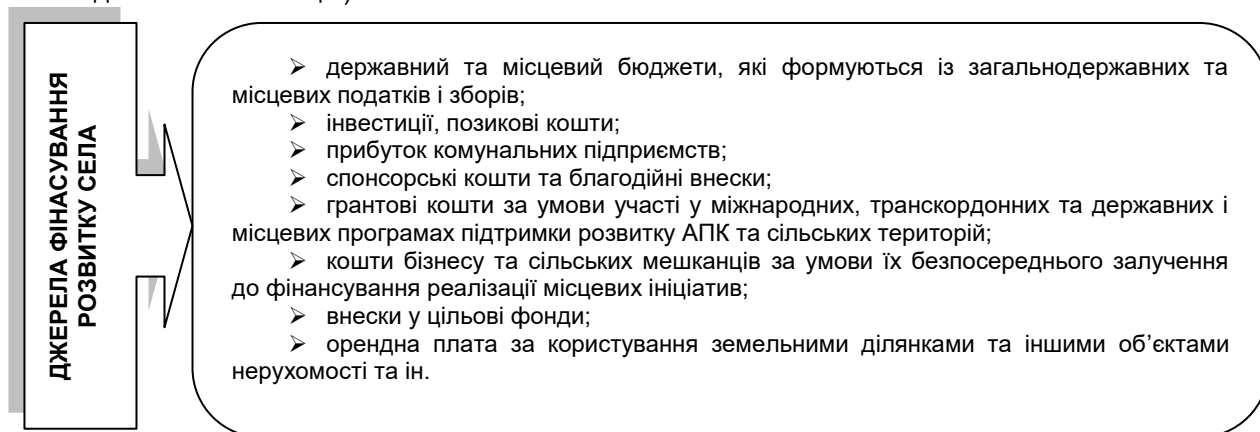

Рис. 3. Джерела фінансового забезпечення сільського розвитку

Джерело: сформовано автором

Нині вагомим місце та роль в системі удосконалення бюджетного режиму розвитку сільських територій та фіскальної політики відводиться адміністративно-територіальній реформі, яка здійснюється в Україні. Одним із засадничих принципів децентралізаційних перетворень на селі визначено розширення фінансової бази сільських територіальних громад шляхом передачі низки податків та зборів (чи їх частин) на місцевий рівень. Місцеві бюджети новостворених об'єднаних адміністративно-територіальних одиниць мають формуватись на основі принципу субсидіарності системи місцевого самоврядування. Слід зазначити, що ефективне функціонування такої системи адміністративно-територіального устрою можливе лише за умови належного ресурсного потенціалу громад та його раціонального використання, як економічної основи сталого сільського розвитку. Вважаємо, що для покращання виробничо-ресурсного забезпечення сільських територіальних громад, диверсифікації фінансових джерел подальшого розвитку тощо доцільно передати в комунальну власність: державні землі; водні об'єкти (ставки, водоймища) місцевого значення; землі водного фонду; так звані колишні «колгоспні» ліси; землі вилучені із сільськогосподарського обробітку та ін., що потребує унормування широкого кола питань як правового, так і соціально-економічного характеру.

3. Грошово-кредитна політика, яка орієнтована на підтримку розвитку сільських територій, є дієвим важелем та пріоритетним напрямом аграрної політики держави. Особливо корисним для удосконалення грошово-кредитної політики як вагомим важелем економічного механізму реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій, є досвід країн Європейського Союзу. Пріоритетність сільського розвитку в країнах Європи відображає той факт, що щорічно з бюджету виділяється більше

30 млрд євро на структурні економічні перетворення для недостатньо розвинених регіонів, більшість з яких – це сільські території [13, с. 132-133].

На основі проведеного дослідження напрямів державного регулювання розвитку аграрного сектору та сільських територій в зарубіжних країнах варто зазначити, що в ЄС розроблена та впроваджена спеціалізована система сільськогосподарського кредитування та страхування, яка побудована на діяльності спеціалізованих установ кредитування фермерів, кооперативних і земельних банків, інших фінансових інститутів. Крім того існує окрема система компенсаційних платежів з державного бюджету, яка враховує ризикованість галузі та страхує агровиробників на випадок несприятливих погодних умов. Варто зазначити, що сільські підприємці, які бажають реалізувати проекти диверсифікації діяльності, можуть скористатись фінансовою допомогою від Європейського сільськогосподарського фонду сільського розвитку у розмірі до 70 тис. євро або отримати допомогу у формі підтримки інвестицій [16].

Європейський досвід сприяння розвитку сільського господарства засвідчує високу ефективність регуляторної політики САП ЄС, яка проявляється не лише у послабленому оподаткуванні господарюючих суб'єктів, але й у розвиненій та диверсифікованій системі дотування, субсидування та відшкодування витрат, які спрямовані на розвиток сільських територій. Нині країни ЄС встановлюють свої власні пріоритети для розвитку сільських територій, проте зобов'язані витратити принаймні 10 % свого бюджету на забезпечення конкурентоспроможності їх сільського і лісового господарств, щонайменше 25 % на покращення стану навколишнього середовища та сільської місцевості та не менше 10 % на диверсифікацію сільської економіки. Кошти можуть бути використані як для сільськогосподарської так і для несільськогосподарської діяльності, таких як: покращення якості доріг, допомога малому бізнесу, підтримка харчової промисловості, розвиток сфери послуг по догляду за дітьми тощо [11, с. 26].

Нині впроваджується нова європейська стратегія «*EUROPE 2020: European strategy for smart, sustainable and inclusive growth*», і реформа САП ЄС на період до 2020 р. має забезпечити свій внесок в реалізацію європейської стратегії «Європа 2020». Вище вказана стратегія визначає три фактори зміцнення економіки: розумне зростання; сталий розвиток; інклюзивне (всеосяжне) зростання і розмір запропонованого Європейською комісією бюджету САП ЄС на 2014-2020 рр. складає 386,9 млрд євро [4]. В структурі бюджету видатки за першим фінансовим блоком (прямі виплати і маркетингові витрати) становлять 72,8 %; за другим (сільський розвиток) – 23,2; за новими додатковими й надзвичайно важливими напрямками – 4 %. Враховуючи вище викладене, варто зазначити, що незважаючи на низку державних програм та розроблених заходів, практичне використання грошово-кредитної політики, як ключового інструменту регулювання розвитку сільських територій України не можна назвати повним та ефективним.

4. Система інвестиційного забезпечення розвитку сільських територій, яка спрямована на зміцнення інвестиційного потенціалу села, є важливим інструментом економічного механізму реалізації стратегії сталого сільського розвитку. Досліджуючи еволюційні зміни пріоритетів інвестиційної діяльності на сільських територіях, Котенко Н.М. зазначає, що в останні роки відбулась поступова трансформація її парадигми, основними проявами якої є: *по-перше*, переорієнтація інвестиційних процесів із зовнішніх на внутрішні джерела фінансування, що обумовлено низькою інвестиційною привабливістю сільських територій, обмеженими можливостями місцевих підприємств фінансувати вирішення соціальних та екологічних проблем, практичною відсутністю державного механізму фінансового забезпечення сільського розвитку; *по-друге*, зміна цільового спрямування в напрямі сільське господарство – сільська територія – сільська громада [10, с. 8].

Відомо, що визначальним критерієм ефективності формування і використання інвестиційного потенціалу сільських територій є їх інвестиційна активність. Проведений аналіз статистичних даних свідчить про зростання обсягів інвестиційних ресурсів, вкладених на сільських територіях України (табл. 1).

Зокрема, у 2017 р. вартість капітальних інвестицій у фактичних цінах склала 57804,7 млн грн, що на 38745,7 млн грн, або більш як втричі вище порівняно з 2013 роком. Проте темпи активності протягом 2013-2017 рр. були нестійкими. Актуальною проблемою на сільських територіях України вже тривалий час залишається перевищення попиту на інвестиційні вкладення над пропозицією. На нашу думку, залученню коштів для розвитку сільських територій досліджуваного регіону сприятиме ґрунтовна інвестиційна політика, яка спрямована на: розвиток інвестиційної інфраструктури; створення сприятливого клімату для залучення іноземних інвестицій в економічну, соціальну та екологічну сфери сільської економіки; удосконалення порядку формування та використання державних фінансових ресурсів, призначених для інвестування; налагодження партнерських відносин у системі «влада – аграрний бізнес – сільські територіальні громади» та забезпечення соціальної відповідальності бізнесу; інформаційно-консультаційна підтримка та допомога у сфері реалізації міжнародних, державних, регіональних та місцевих програм та проектів розвитку сільських територій тощо.

Таблиця 1

Динаміка та стан інвестиційної діяльності на сільських територіях України

Види діяльності	Роки					2017 р. до 2013 р.	
	2013	2014	2015	2016	2017	+,-	%, раз
Всього (у фактичних цінах), млрд грн	267,7	219,4	273,1	359,2	412,8	145,1	154,2
<i>в тому числі:</i>							
Сільське, лісове та рибне господарство, млрд грн	19,1	18,8	30,2	50,5	57,8	38,7	в 3,0 р.
У % до всього	7,1	8,6	11,1	14,1	14,0	6,9	х
<i>з них:</i>							
Сільське господарство, мисливство та пов'язані з ними послуги, млрд грн	18,6	18,4	29,3	49,7	57,0	38,4	в 3,1 р.
У % до всього	6,9	8,4	10,7	13,8	13,8	6,9	х

Джерело: розраховано за даними [8; 12, с. 363]

5. Інноваційна діяльність вважається важливим чинником ефективного соціально-економічного розвитку сільських територій та розглядається як один з пріоритетів аграрної та регіональної політики держави. Адже, на сучасному етапі національних інституційних та структурних перетворень важливою складовою формування інноваційно-інвестиційної системи є забезпечення сталого розвитку сільських територій, спрямованого на активізацію інтелектуального потенціалу, трансферу інноваційних розробок, впровадження екологобезпечних й ресурсощадних технологій, виробництво органічної продукції, диверсифікацію аграрного підприємництва тощо.

Державна цільова програма сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року, розроблена на основі відповідної концепції і схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2010 року № 121-р декларує стимулювання інноваційного розвитку агропромислового виробництва і сільських територій за рахунок:

- забезпечення фінансової підтримки закупівлі складної сільськогосподарської техніки;
- розробку та реалізацію спеціальної науково-технічної програми з обґрунтування шляхів розвитку сільських територій;
- стимулювання розвитку інфраструктури ринку інновацій в АПК [3, с. 11-12].

Вважаємо, що інноваційний характер розвитку сільських територій повинен включати не лише результати науково-технічного прогресу у виробничій складовій аграрної сфери, а й ефективні соціально-економічні та організаційно-управлінські інновації. У процесі інноваційного розвитку сільських територій важливим є не лише реалізація нововведень, а й збереження традицій окремих сільських територіальних громад.

6. Суть амортизаційної політики як економічного важеля механізму реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій полягає у встановленні прискорених строків та збільшенні нормативів амортизації щодо використання основних виробничих й невиробничих засобів сільськогосподарського, соціального та природоохоронного призначення. Механізм прискореної амортизації передбачає пільгові терміни амортизаційного списання основних засобів, коли в перші роки експлуатації сума амортизації нараховується у більшому розмірі, ніж у наступні. Таким чином, завищені амортизаційні відрахування дозволяють скоротити розмір прибутку, що підлягає оподаткуванню, тим самим забезпечити зростання частки чистого прибутку, створюючи сприятливі умови для ефективного функціонування господарюючих суб'єктів, які є економічною основою сталого розвитку сільських територій.

7. Значення цінової політики як дієвого важеля економічного механізму реалізації стратегії сталого сільського розвитку з кожним роком зростає. Багатофункціональність сільської економіки, різноманітність сфер агропромислової діяльності, територіальні та регіональні особливості України, сезонні зміни та ризиковість галузі накладають свій відбиток на процес формування ціни на сільськогосподарську сировину та продовольство. Рівень та динаміка цін є визначальним чинником можливості забезпечення сільського населення продуктами харчування за доступними цінами. Відомо, що традиційна сільськогосподарська продукція та продовольчі товари за рівнем еластичності попиту належать до нееластичних і є соціально значущими, оскільки їх призначення – це відновлення фізіологічних, професійних, інтелектуальних та інших здібностей людини. Вимірювальна, стимулююча, перерозподільча, регулююча, оцінююча, контрольна та інші функції, які виконує ціна як грошове мірило вартості конкретного товару чи послуг, є нині визначальними системоутворюючими складовими рівня життя сільського населення, його добробуту та соціальної безпеки розвитку сільських територій.

До організаційно-управлінських методів реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій відноситься законодавче та нормативно-правове забезпечення; інституціональне середовище; створення державними та регіональними органами управління стабільного правового поля ділових угод, економічної поведінки суб'єктів господарювання, соціальної та екологічної безпеки населення; організаційні регулятори конкурентного економічного та навколишнього природного середовища для прийняття науково обґрунтованих та управлінсько-ефективних рішень. Основними інструментами та важелями, за допомогою яких здійснюється організаційно-управлінський вплив на процес імплементації стратегії сільського розвитку, є: закони; нормативні та нормативно-правові акти; дозволи; гарантії; заборони; квоти; ліцензії; стандарти; умови; вимоги та ін.

1. Нормативно-правове забезпечення розвитку сільських територій включає: Конституцію України; укази Президента України; постанови ВРУ; нормативні акти КМУ; нормативні акти центральних органів виконавчої влади; нормативні акти органів місцевого самоврядування тощо. Нині існує ціла система законодавчих актів, які регулюють окремі складові сільського розвитку: податкову і бюджетну політику; соціальний захист і сферу зайнятості; структурну перебудову та розвиток майнових та земельних відносин; фінансовий ринок і банківську сферу; інвестиційну, інноваційну та зовнішньоекономічну діяльність та ін.

2. Інституціональне забезпечення сталого розвитку сільських територій України передбачає організацію контролю за виконанням нормативно-правових актів з боку певних державних інститутів-регуляторів з метою максимального задоволення соціально-економічних інтересів господарюючих суб'єктів (агроформувань, фермерських господарств та власників ОСГ, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, галузевих асоціацій тощо) при збереженні балансу між соціальною, екологічною та економічною складовими сільського розвитку.

Варто зазначити, що ключовим державним документом, метою розробки якого була зміна спектру аграрної політики України з підтримки аграрного сектору на підтримку сільського розвитку задля поліпшення якості життя та економічного добробуту сільського населення, є «Концепція розвитку сільських територій на період до 2025 року», схвалена Кабінетом Міністрів України 23 вересня 2015 р. [9]. Додатково ухвалено план заходів з реалізації Концепції, який містить перелік конкретних заходів та індикаторів оцінки результативності їх виконання за відповідними напрямками. В контексті даного дослідження варто погодитись із Загурським О.М. та Юхименком Я.В., які наголошують, що інституціональний розвиток має системно впроваджуватися на всіх рівнях (національному, регіональному, місцевому), із застосуванням специфічних для кожного рівня програм та інструментів на основі використання відносних переваг, пошуку точок зростання, виявлення і підтримці пріоритетних напрямків розвитку сільських територій [6].

3. Систему дозволів, гарантій, стимулів, заборон, квот, ліцензій, стандартів, умов, вимог та інших важелів організаційно-управлінських методів механізму реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій застосовують залежно від обраної сфери (економіко-виробнича, соціально-демографічна, екологічна, освітньо-культурна тощо) з метою забезпечення здоров'я та добробуту населення, захисту навколишнього середовища, економічного зростання, збереження культури та духовності на селі.

4. Управління розвитком сільських територій в цілому та окремих територіальних громад, як важливий інструмент організаційно-економічного механізму імплементації стратегії сталого сільського розвитку, полягає у реалізації основних функцій менеджменту: планування, організації, мотивації, контролю, координації та регулювання відповідно до поставленої мети та місії розвитку сільської місцевості як багатофункціональної системи. Сформовані стратегічні пріоритети соціо-еколого-економічного сільського розвитку України сприятимуть зменшенню територіальної неоднорідності та незбалансованості стану сільських територій досліджуваного регіону за умови удосконалення системи державного управління розвитком села та зростання ролі місцевого самоврядування. І саме децентралізація, яка передбачає процес розширення й зміцнення прав та повноважень сільських територіальних громад при одночасному звуженні прав і повноважень відповідних центральних та регіональних органів управління, дозволить оптимізувати управлінські рішення, підвищити ефективність функціонування громад, раціонально використати їх виробничо-ресурсний потенціал, вирішити проблеми, задовольнити інтереси та реалізувати ідеї місцевого значення.

Вважаємо, що в результаті зміцнення місцевого самоврядування на селі відбуваються як позитивні, так і негативні зміни. *По-перше*, підвищується ефективність управління сільськими територіями в цілому; *по-друге*, забезпечується більш ефективний розвиток сільських населених пунктів на основі впровадження локальних ініціатив; *по-третє*, відбувається реалізація принципів демократії захисту прав громадян та ін. Проте, практична реалізація організаційних засад й принципів здійснення децентралізаційних перетворень та удосконалення управління соціально-економічними розвитком поліських сільських територій вимагає врахування регіональних та локальних природно-економічних, організаційних, соціальних та морально-етичних особливостей досліджуваної місцевості.

Висновки з проведеного дослідження.

1. Обґрунтовано теоретико-методичні засади формування економічного механізму реалізації стратегії сталого сільського розвитку України. Визначено, що єдиним шляхом імплементації стратегії стабільності розвитку сільських територій є налагодження економічного механізму, який включає методи та інструменти, котрі забезпечать певний тип рівноваги між соціальними, економічними та природоохоронними складовими життя сільського населення.

2. Встановлено, що в основі сталого сільського розвитку повинні лежати дієві засоби, важелі та дії як економічного, так і організаційно-управлінського характеру, які впливатимуть на інтереси господарюючих структур на селі (агроформувань різних форм власності та типів господарювання, фермерських господарств та сільських домогосподарств) і сприятимуть не лише активізації економічного життя на селі, а й досягнення соціального благополуччя й вирішення низки екологічних проблем.

3. Вважаємо, що економічний механізм імплементації стратегії сталого розвитку сільських територій України доцільно розглядати як поліфункціональну систему політико-правових, нормативно-методичних, соціально-економічних, організаційно-виробничих, природоохоронних, інноваційно-інвестиційних та інших заходів, спрямованих на забезпечення реальних прогресивних змін у виробничій, соціальній та екологічній сферах сільської місцевості для підвищення добробуту і якості життя сільського населення та суспільства в цілому.

Література

1. Аграрний і сільський розвиток для зростання та оновлення української економіки: наук. допов. / за ред. чл.-кор. НАН України О. М. Бородіної, д-ра екон. наук О. В. Шубравської. Київ: ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». 2018. 152 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/sr/298.pdf>. (дата звернення: 18.07.2018).

2. Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізми реалізації: монографія. Луцьк: Надстир'я, 2001. 528 с.

3. Державна цільова програма сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2010. 65 с.

4. ЕС в 2014-2020 году – с новой справедливой, аграрной политикой. URL: <http://agroconf.org/content/es-v-2014-20-gg-s-novoy-spravedlivoy-agrarnoy-politikoу>. (дата звернення: 20.07.2018).

5. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки: Проект. URL: <http://minagro.gov.ua/system/files/Єдина%20комплексна%20стратегія%20розвитку%20сільського%20господарства%20та%20сільських%20територій%20на%202015-2020.pdf>. (дата звернення: 15.07.2018).

6. Загурський О. М., Юхименко Я. В. Інституціональні складові забезпечення розвитку сільських територій. *Економіка та управління АПК*. 2017. № 1. URL: <http://economyenag.btsau.edu.ua/uk/content/institucionalni-skladovi-zabezpechennya-rozvytku-silskyh-terytoriy>. (дата звернення: 24.07.2018).

7. Замикула В. В. Удосконалення механізмів державного управління сталим розвитком сільських територій: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 25.00.02. Миколаїв, 2011. 22с.

8. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності по регіонах за 2017 рік: експрес-випуск Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 24.07.2018).

9. Концепція розвитку сільських територій, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 995-р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80>. (дата звернення: 24.07.2018).

10. Котенко Н. М. Стратегічні напрями інвестиційної діяльності на сільських територіях: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / ЖНАЕУ. Житомир: ЖНАЕУ, 2015. 20 с.

11. Розвиток сільських територій в системі євроінтеграційних пріоритетів України: монографія / наук. ред. В. В. Борщевський. Львів: ДУ «Ін-т регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». 2012. 216 с.

12. Статистичний щорічник України за 2016 р. / за ред. І. Є. Вернера. Київ, 2017. 611 с.

13. Стегней М. І. Сучасні напрями забезпечення сталого розвитку сільських територій: європейський досвід та українські реалії. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 3 (141). С. 125–133.

14. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року (з внесеними змінами і доповненнями НААН). URL: www.uaan.gov.ua/sites/default/files/strateg_do_2020r.pdf. (дата звернення: 26.07.2018).

15. Черчик Л. М. Концептуальні основи формування системи соціоекологоекономічної безпеки. *Економічний форум*. 2016. № 2. С. 167–175.

16. Farm diversification in the UF / European Parliament Briefing. April, 2016. 8 p.

References

1. Borodina, O.M. and Shubravska, O.V. (eds.), (2018), "Agrarian and Rural Development for Growth and Renewal of the Ukrainian Economy: Sciences. papers", State Enterprise "Int econ. and predicting National Academy of Sciences of Ukraine", Kyiv, Ukraine, 152 p., available at: <http://ief.org.ua/docs/sr/298.pdf>. (access data July 18, 2018).
2. Herasymchuk, Z.V. (2010), *Rehionalna polityka staloho rozvytku: metodolohiia formuvannia, mekhanizmy realizatsii* [Regional policy of sustainable development: methodology of formation, mechanisms of implementation], monograph, Nadstyria, Lutsk, Ukraine, 528 p.
3. *Derzhavna tsilova prohrama staloho rozvytku silskykh terytoriy na period do 2020 roku* [State Target Program for Sustainable Development of Rural Territories for the Period till 2020] (2010), NNTS «IAE», Kyiv, Ukraine, 65 p.
4. "The EU in 2014-2020 – with a new fair, agrarian policy", available at: <http://agroconf.org/content/es-v-2014-20-gg-s-novoy-spravedlivoy-agrarnoy-politikoy>. (access data July 20, 2018).
5. "Integrated Strategy and Action Plan for Agricultural and Rural Development for 2015-2020. Project", available at: <http://minagro.gov.ua/system/files/ledyna%20kompleksna%20stratehiia%20rozvytku%20silskoho%20hospodarstva%20ta%20silskykh%20terytorii%20na%202015-2020.pdf>. (access data July 15, 2018).
6. Zahurskyi, O.M. and Yukhymenko, Ya.V. (2017), "Components of institutional providing of rural areas development", *Ekonomika ta upravlinnia APK*, no. 1, available at: <http://econommeneg.btsau.edu.ua/uk/content/instytucionalni-skladovi-zabezpechennya-rozvytku-silskykh-terytoriy>. (access data July 24, 2018).
7. Zamykula, V.V. (2011), "Improvement of the mechanisms of state governance by sustainable development of rural territories", Thesis abstract for Cand. Sc. (Econ.), 25.00.02, Mykolaiv, Ukraine, 22 p.
8. State Statistics Service of Ukraine (2018), "Capital investment by type of economic activity by region for 2017: express release of the State Statistics Committee", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (access data July 24, 2018).
9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), "Concept of development of rural territories, approved by the Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 23, 2015 No. 995-p.", available at: [shttp://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80). (access data July 24, 2018).
10. Kotenko, N.M. (2015), "Strategic directions of investment activity in rural areas", Thesis abstract for Cand. Sc. (Econ.), 08.00.03, ZhNAEU, Zhytomyr, Ukraine, 20 p.
11. Borshchevskyi, V.V. (ed.), (2012), *Rozvytok silskykh terytorii v systemi yevrointehratsiinykh priorytetiv Ukrainy* [Development of rural areas in the system of European integration priorities of Ukraine], monograph, DU «In-t rehionalnykh doslidzhen imeni M.I. Dolishnoho NAN Ukrainy», Lviv, Ukraine, 216 p.
12. State Statistic Service of Ukraine (2017), *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2016 r.* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2016], za red. I.le. Verner. Kyiv, Ukraine, 611 p.
13. Stehnei, M.I. (2013), "Modern directions of sustainable development of rural areas: European experience and Ukrainian realities", *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 3 (141), pp. 125–133.
14. "Strategy for the development of the agrarian sector of the economy for the period up to 2020 (as amended and supplemented by NAAS)", available at: www.uaan.gov.ua/sites/default/files/strateg_do_2020r.pdf. (access data July 26, 2018).
15. Cherchyk, L.M. (2016), "Conceptual basis for the formation of the socioecological and economic security system", *Ekonomichnyi forum*, no. 2, pp. 167–175.
16. European Parliament Briefing (2016), "Farm diversification in the UF", 8 p.

Стаття надійшла до редакції 10.08.2018 р.

Рецензент: д.в.н., професор Житомирського національного агроєкологічного університету Т.О. Зінчук